

GINTER DZIERŻON

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
g.dzierzon@uksw.edu.pl
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5116-959X>

CZY W KAN. 94 §§ 1-3 KPK UJĘTO KANONICZNĄ INTEGRALNĄ KONCEPCJĘ STATUTÓW?

IS THE CANONICAL INTEGRAL CONCEPT OF THE STATUTES
INCLUDED IN CAN. 94 §§ 1-3 CIC?

Abstract. In this study, on the basis of can. 94 §§ 1-3 CIC, the author started a reflection on the issue of the canonical integral concept of statutes, which has not been worked out so far in the literature of the subject. The main stimulus for the research undertaken was the definition of statutes in the strict sense included in can. 94 § 1. He proved that it is inadequate for all forms of such acts functioning in the canonical legal order. Examining such issues as the problem of autonomy of statutes, their nature and also systematic difficulties, he indicated that the problems in question are of a complex and multi-dimensional nature. Therefore, responding to the assumed research goal, he expressed a view that it is impossible to express the canonical concept of statutes in the form of a legal definition. Arguing, he showed that apart from statutes in the proper sense, one does not exclude also statutes in the improper sense due to a wide spectrum of associations functioning in the Church.

Keywords: canon law; statutes; legal definition; integral concept of the statutes.

WPROWADZENIE

W Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r.¹ w pierwszej Księdze, czyli „Normach ogólnych” (*De normis generalibus*), po raz pierwszy pojawił się odrębny tytuł, a mianowicie Tytuł V „Statuty i przepisy porządkowe” (*De statutis et ordinibus*), poświęcony tej specyficznej kategorii aktów prawnych. Statutom prawodawca poświęcił kan. 94 §§ 1-3. Na marginesie należy zaznaczyć, że podobnego tytułu nie zamieszczono w Kodeksie Kanonów Kościołów Wschodnich.

¹ *Codex Iuris Canonici auctoritate Joannis Pauli PP. II promulgatus 25.1.1983*, AAS 1983, pars II, s. 1-317.

W kan. 94 § 1 ujęto definicję statutów, stwierdzając: „Statuty w sensie właściwym oznaczają zarządzenia wydawane zgodnie z prawem w zespołach osób lub rzeczy, a określające ich cel, konstytucje, zarząd i sposoby działania” („Statuta, sensu proprio, sunt ordinationes quae in universitatibus sive personarum sive rerum ad normam iuris conduntur, et quibus definiuntur earundem finis, constitutio, regimen atque agendi rationes”). W związku z tym rodzi się pytanie: czy w przytoczonej definicji wybrzmiała kanoniczna koncepcja statutów? Aby odpowiedzieć na to pytanie, należy przebadać, nie tylko adekwatność tej definicji do rozwiązań systemowych, ale poddać także analizie inne wątki, mianowicie zagadnienie autonomii statutów, problem natury tych aktów z aspektu trójpodziału władzy rządu, a także kwestię właściwej kolokacji Tytułu V w strukturze pierwszej Księgi Kodeksu. W prezentacji tak zakreślonej tematyki kluczowe staną się dwa paragrafy kan. 94, to jest wspomniany i zacytowany § 1 oraz § 3 o następującym brzmieniu: „Przepisy statutów ustanowione i promulgowane mocą władzy ustawodawczej, kierują się przepisami kanonów o ustawach” („Quae statutorum praescripta vi potestatis legislativae condita et promulgata sunt, reguntur praescriptis canonum de legibus”).

1. PROBLEM DEFINICJI LEGALNEJ

Kan. 94 § 1 rozpoczyna się od zwrotu „statuty w sensie właściwym” („statuta sensu proprio”). W związku z tym rodzi się pytanie: czy w paragrafie tym występuje definicja interesującej nas kategorią aktów, z której można by wywieść integralną koncepcję kanonicznych statutów? Pytanie to nurtuje współczesną doktrynę. Stąd też należy przyjrzeć się poglądom komentatorów w tej kwestii. Wielu z nich uważa, że jest rzeczą sporną, czy w regulacji tej podano definicję statutów². Rozważając ten wątek, Luigi Chiappetta spostrzegł, że w porządku kanonicznym, podobnie jak w prawie cywilnym, termin „statut” ma różne znaczenia³. W regulacjach kodeksowych występuje szerokie spektrum nazw odnoszących się do tej kategorii aktów. W literaturze przedmiotu wymienia się: „ius proprium” (kan. 307 § 3, 591 § 1, 598 § 2, 600, 607 § 2, 616 § 1), „constitutiones” (kan. 581, 587 § 1,

² R. SOBAŃSKI, *Komentarz do kan. 94*, [w:] *Komentarz do Kodeksu prawa kanonicznego*, red. J. Krukowski, t. 1, Poznań: Pallottinum 2003, s. 161. Zob. także: J. GARCÍA MARTÍN, *Le norme generali del Codex Iuris Canonici*, Roma: EDIURCLA 1999, s. 327; J. HIRNSPENGER, *Estatutos*, [w:] *Diccionario enciclopédico de Derecho Canónico*, red. S. Haering, H. Schmitz, tłum. H. Bernet, Barcelona: Herder Editorial 2008, s. 368.

³ L. CHIAPPETTA, *Il Codice di Diritto Canonico. Commento giuridico-pastorale*, t. 1, Roma: Edizioni Dehoniane 1996, s. 139.

595, 596 § 1, 598 § 1, 601), „ordinatio” (kan. 243, 261, 543 § 1), a także „lex” (kan. 573 § 2, 619)⁴.

Nie ulega wątpliwości, że prawodawca w kan. 94 § 1 określił pojęcie statutów w sensie właściwym. Według Julio Garcíi Martína ta kategoria statutów ma charakter ustaw (*leggi*). Optując za tą tezę, kanonista powołał się na treści występujące w pracach kodyfikacyjnych. I tak na odbytej w dniach 25-30 stycznia 1971 r. sesji szóstej Zespołu „De normis generalibus” statuty uznano za ustawy⁵. Z kolei w relacji pochodzącej z sesji trzynastej Zespołu „De normis generalibus deque de personis phisycis et iuridicis” (13-17 maja 1974 r.) pojawił się taki przekaz: „Statuta, licet hoc nomine vocentur etiam leges a legislatore in Ecclesia non supremo editae, sensu proprio sunt quae in christifidelium consociationibus, sive publicis sive privatis, aut in rerum universitatibus, ad normam iuris conduntur ordinationes, quibus definiuntur consociationis universitatisve finis, constitutio et regimen, atque actionis rationes”⁶. To sformułowanie zostało implementowane do kan. 94 § 1 (nowego) Schematu Norm Ogólnych z 1974 r.⁷

Z biegiem czasu w pracach konsultorów obserwuje się jednak odejście od takiego postrzegania, co uzasadnia się tym, że sugerowana definicja powinna przystawać do wszystkich stowarzyszeń wiernych zarówno publicznych, jak i prywatnych⁸. I tak odwrót od uprzednio występujących tendencji da się zaobserwować m.in. w trakcie dyskusji prowadzonej w czasie trzeciej sesji Zespołu „O normach ogólnych”, na której jeden z konsultorów spostrzegł, że bardzo trudno jest odróżnić ustawy, konstytucje i statuty. Argumentował, że ustawy są aktami prawnym wyższego rzędu, konstytucje i statuty zaś są aktami niższego rzędu, posiadającymi pewną autonomię⁹.

⁴ R. SOBAŃSKI, *Komentarz do kan. 94*, s. 161.

⁵ Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, *Coetus „De normis generalibus” – 25-30.01 1971*, „Communicationes” 1988, nr 1, s. 109: „Statuta quae vocantur praescripta communia alicui communitati legis recipiendae capaci, intra fines suae competentiae, a legislatore in Ecclesia non supremo data, sunt leges ecclesiasticae et reguntur praescriptis canonum de legibus”.

⁶ Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, *Coetus „De normis generalibus deque de personis phisycis et iuridicis” – 13-17.05 1974*, „Communicationes” 1991, nr 2, s. 46.

⁷ Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, *Schema canonum libri I*, „Communicationes” 1991, nr 2, s. 88: „§ 1. Statuta, licet hoc nomine vocentur etiam leges a legislatore in Ecclesia non supremo editae, sensu proprio sunt quae in christifidelium consociationibus, sive publicis sive privatis, aut in rerum universitatibus, ad normam iuris conduntur ordinationes, quibus definiuntur consociationis universitatisve finis, constitutio et regimen, atque actionis rationes”.

⁸ Takie podejście spotykamy w dokumencie: Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, *Relatio complectens syntheses animadeversionum ab. Em.mis atque Exc.mis Patribus Commisionis ad novissimum schema codicis iuris canonici exhibiturum, cum responsionibus a secretaria et consultoribus datis*, Città del Vaticano 1981, s. 29-30. Szerzej na ten temat zob. J. GARCÍA MARTÍN, *Le norme generali*, s. 326.

⁹ Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, *Coetus „De normis genera-*

Podsumowując ten passus, należy stwierdzić, że w drugiej fazie prac nad rewizją Kodeksu z 1917 r. nastąpiła zmiana opcji, przejawiająca się w tym, że statutów nie można sprowadzić wyłącznie do kategorii ustaw. W efekcie odzwierciedlenie tego ewoluującego podejścia występuje w przytoczonej przed chwilą frazie kan. 94 § 1 „w sensie właściwym” („sensu proprio”). W opinii Piero Giorgia Marcuzziego przez jej wprowadzenie prawodawca pragnął zdefiniować jedynie pewną formę statutów, jaką są statuty w sensie właściwym. Zauważył, że w Kodeksie takie wyrażenie nie pojawia się w innych miejscach; istnieją natomiast frazy analogiczne, czego przykładem są treści kan. 1654 § 1 („secundum obvium verborum sensum”) oraz 17 i 36 § 1 („secundum propriam verborum significationem”)¹⁰.

Kontynuując, należy dodać, że z kan. 94 § 1 wynika, iż definicja statutów w sensie właściwym odnosi się do zespołu osób lub rzeczy¹¹, to znaczy, że dotyczy osób prawnych (kan. 115 § 1). W tym kontekście Johann Hirnsperger celnie zauważył, że pojęcie „zespół” nie jest jednak wyraźnym kryterium ograniczającym, gdyż pod kategorię osób prawnych publicznych (kan. 115 § 1) podpadają także zespoły nieposiadające osobowości prawnej, jakimi są stowarzyszenia prywatne (kan. 321, 322)¹².

Definicja statutów zawarta w kan. 94 § 1 nie wyczerpuje więc całej złożoności zagadnienia; odnosi się bowiem jedynie do statutów w sensie właściwym.

libus”-26.11. – 1.12.1979, „Communicationes” 1991, n. 4, s. 218: „Rev.mus secundus Consultor argumentat quod difficile est distinguere inter leges et constitutiones et statuta, sed distinctio habetur. Leges sunt normae superiores; constitutiones et statuta sunt ordines qui fundamentum habent in aliqua autonomia, quam consociatio habet, uti, ex. gr., Capitulum. Pro religiosis habetur pars ipsius Codicis, quae est constitutionibus superior; ideoque constitutiones non sunt lex, indigent approbatione auctoritatis vi cuius tamen non fiunt lex”.

¹⁰ P. G. MARCUZZI, *Statuti e regolamenti*, „Apollinaris” 1987, nr 2, s. 536-537: „La prima osservazione, che ci sembra di dover fare al riguardo, è il fatto che il Legislatore supremo ha voluto espressamente dare tale definizione al termine « statuta » : per questo scopo usa l’espressione « sensu proprio », che unicamente qui viene adoperata nel Codice e in nessun altro luogo: solo la frase « obvium verborum sensum » del can. 1654 § 1 presenta una certa analogia. Tale espressione può equipararsi all’espressione « propria verborum significato » dei cann. 17 e 36 § 1, e pare che sia appunto questo l’intento del Legislatore nell’usarlo in specifico ambito interpretativo. La conseguenza che se ne trae ha una notevole importanza per l’interpretazione delle leggi ecclesiastiche; difatti, seguendo la norma del can. 17, il significato proprio del termine « statuta » è giuridicamente ente quello proposto dal can. 94 § 1, considerate naturalmente nel testo e nel contesto della legislazione ecclesiastica concreta da interpretare”.

¹¹ G. DZIERŻON, *Powierzenie urzędu kościelnego poprzez wybór. Komentarz do regulacji zawartych w Księdze I Kodeksu Prawa Kanonicznego*, Kraków: Homo Dei 2012, s. 19-22.

¹² J. HIRNSPENGER, *Statuten und Ordnungen*, „Österreichisches Archiv für Kirchenrecht” 1991, nr 2, s. 322; P.G. Marcuzzi, *Statuti e regolamenti*, s. 537; A. BUNGE, *Las claves del Código. El libro I del Código de Derecho Canonico*, Buenos Aires: San Benito 2006, s. 180.

Co ciekawe, ustosunkowując się do § 1, Javier Otaduy nie uznał treści tego paragrafu nawet za definicję, ale określił go mianem opisu znaczącego („*descripción significativa*”)¹³. Według komentatorów w kategorii statutów, o której mowa w kan. 94 § 1, nie mieszczą się statuty wydane przez ustawodawców niższego stopnia jurysdykcyjnego, jakimi są m.in. statuty diecezjalne (kan. 548 § 1)¹⁴. Wyjątkiem od tej reguły są statuty nadane przez Stolicę Apostolską podmiotom wyposażonych we władzę ustawodawczą. Taką ewentualność przewidziano w kan. 295 § 1, dotyczącym prałatur personalnych¹⁵.

W konkluzji należy zatem stwierdzić, że kan. 94 § 1 nie można odnieść do wszystkich form statutów funkcjonujących w kanonicznym porządku prawnym, gdyż odnosi się on jedynie do statutów w sensie właściwym. W Kościele funkcjonują również statuty znajdujące się poza zakresem tej definicji, które określa się mianem statutów w sensie niewłaściwym, a są nimi na przykład statuty stowarzyszeń prywatnych.

2. AUTONOMIA STATUTÓW

Innym istotnym zagadnieniem w kontekście kan. 94 § 1 jest dyskutowana w doktrynie kwestia autonomii statutów. Rozpoczynając prezentację tej złożonej problematyki, należy zauważyć, że w literaturze przedmiotu w tej sprawie występuje rozbieżność opinii. Większa grupa kanonistów opowiada się za autonomią tej kategorii aktów, popierając swoją tezę różnymi argumentami. I tak Andrea Bettetini powiązał ją z suwerennością kompetencji władzy do ich wydawania (*ius statuendi*)¹⁶. Jorge Horta Espinoza z kolei w swej argumentacji nawiązał do autonomiczności instytucji, w których stanowi się tego typu akty¹⁷. Otaduy natomiast dedukcyjnie wywiódł autonomię m.in. z kan. 117 o następującej treści: „Żaden zespół osób lub rzeczy pragnący otrzymać osobowość prawną, nie może jej uzyskać, chyba że jego statuty zostały zatwierdzone przez kompetentną władzę”, wskazując na uprzednie autonomiczne istnienie tych aktów prawnych w stosunku

¹³ J. OTADUY, *Las características jurídicas de los estatutos según el can. 94*, [w:] *Fuentes, interpretación, personas*, red. J. Otaduy, Pamplona: Navarra Gráfica Ediciones 2002, s. 175.

¹⁴ A. BETTETINI, *Comento al can. 94*, [w:] *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, red. A. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, t. 1, Pamplona: EUNSA 1996, s. 708; A. BETTETINI, *Estatutos*, [w:] *Diccionario general de Derecho canónico*, red. J. Otaduy, A. Viana, J. Sedano, t. 3, Pamplona: Aranzadi 2012, s. 758; L. CHIAPPETTA, *Il Codice di Diritto Canonico*, s. 139.

¹⁵ A. BETTETINI, *Estatutos*, s. 758; J. OTADUY, *Las características jurídicas*, s. 179.

¹⁶ A. BETTETINI, *Comento al can. 94*, s. 709.

¹⁷ J. HORTA ESPINOZA, *Una legge a misura dell'uomo. Introduzione ai libri I e II del Codice di Diritto Canonico*, Roma: Edizioni Antonianum 2007, s. 59.

do aprobującej decyzji wspomnianej w normie władzy¹⁸. Oprócz tego z jednej strony powołał się na *Relatio complectens* z 1981 r., z której wynika, że podczas dyskusji za tą tezą optował kard. Ratziniger; opowiedziano się za nią w głosowaniu: „Placet propositio quo ad substantiam”; z drugiej zaś strony uważa, że za taką opcją przemawia normatywny zwrot „ad normam iuris”¹⁹. Lothar Wächter wyraził zaś pogląd, że autonomii nie da się wywieść bezpośrednio z kan. 94 § 1, ale tylko pośrednio, powołując się też na wspomnianą przed chwilą frazę „ad normam iuris”, który pojawiła się w Schemacie z 1980 r.²⁰ Wreszcie Johann Hirnsperger nie wykluczył możliwości stanowienia statutów nieautonomicznych²¹.

Podsumowując, należy stwierdzić, iż kwestia autonomii statutów we współczesnej kanonistyce jest wprawdzie oczywista, ale nie wyczerpano całej złożoności zagadnienia. Większość komentatorów stoi na stanowisku, że statuty mają charakter autonomiczny. Taki charakter mają zapewne statuty w sensie właściwym; przy tym nie wyklucza się występowania statutów nieautonomicznych.

3. NATURA STATUTÓW WASPEKIE TRÓJPODZIAŁU WŁADZY RZĄDZENIA

Brzmienie § 3 kan. 94 jest symptomatyczne. Przypomnijmy: „Przepisy statutów, ustanowione i promulgowane mocą władzy ustawodawczej, kierują się przepisami kanonów o ustawach”. Odnosząc się do niego, należy zauważyć, że z jego treści wynika, iż statuty nie są wyłącznie aktami władzy ustawodawczej; mogą być bowiem one również aktami władzy wykonawczej²². Statutami władzy ustawodawczej są akty osób prawnych publicznych (kan. 116 § 1), czego przykładem są będące ustawami konstytucje instytutów życia konsekrowanego lub stowarzyszeń życia apostołskiego. Te akty prawne rządzą się przepisami o ustawach (kan. 7-22), winny być zatem promulgowane (kan. 7-8). Jeśli

¹⁸ J. OTADUY, *Las características jurídicas*, s. 177.

¹⁹ Tamże, s. 176.

²⁰ L. WÄCHTER, *Gesetz im kanonischen Recht. Eine rechtssprachliche und systematisch-normative Untersuchung zu grundproblemen der Erfassung des Gesetzes im katholischen Kirchenrecht*, St. Ottilien: EOS Verlag 1989, s. 204: „Es fällt an c. 94 CIC negative auf, daß der Gedanke, daß das Recht zum Erlaß zum Satzungen im eigentlichen Sinn Ausfluß des Rechtes der Selbstregierung (Autonomie) ist, nich ausdrücklich ausgesprochen. Nicht ausdrücklich ausgesprochen ist darüber hinaus Bestätigung von Satzungen im eigentlichen Sinn mit rechtsbegründender Wirkung durch zuständigen Oberen”.

²¹ J. HIRNSPENGER, *Estatutos*, s. 368.

²² F. URRUTIA, *De normis generalibus. Adnotationes in Codicem: Liber I*, Romae: Pontificia Universitas Gregoriana 1983, s. 58; J. HIRNSPENGER, *Statuten und Ordnungen*, s. 321.

natomiast statuty zostałyby wydane mocą władzy wykonawczej, wówczas byłyby aktami administracyjnymi²³.

Z reguły statuty nie są ustawami, gdyż są normami prawa wewnętrznego, regulującymi działania różnych instytucji funkcjonujących w Kościele²⁴. Taki charakter mają m.in. statuty stowarzyszeń wiernych zarówno publicznych, jak i prywatnych²⁵. Teoretycznie nie można abstrahować od faktu, że w jednym wewnętrznym porządku prawnym ten sam autor ustanowi jedno statuty mocą władzy ustawodawczej, inne zaś mocą władzy wykonawczej²⁶. Trzeba też dopowiedzieć, że sama aprobata przez władzę ustawodawczą, a takiej w rozwiązaniach systemowych również się nie wyklucza, statutów o charakterze wykonawczych nie zmienia ich charakteru²⁷.

W rozważaniach nad kwestią natury statutów należałoby poruszyć jeszcze jeden wątek, mianowicie w kan. 94 § 1 znalazł się zwrot, iż statuty powinny zostać wydane „zgodnie z prawem”, co oznacza, że winny być wydane zgodnie z pryncypium legalizmu²⁸. W tym kontekście ciekawą hipotezę poruszył Alejandro Bunge, nie wykluczając możliwości ustanowienia statutów obok lub przeciw prawu²⁹. Taka sytuacja mogłaby zaistnieć pod rządami Kodeksu Pio-Benedyktyńskiego, w którym statuty nie zostały legalnie zdefiniowane. Wraz z wejściem w życie obowiązującego Kodeksu mogłoby się zatem okazać, że są one aktami przeciw prawu. Mając na uwadze kan. 20, zachowałyby więc one moc prawną, jeśli w wydanym akcie prawnym nie znalazłoby się wyraźne ich odwołanie. Trzeba jednak podkreślić, że w obowiązującym porządku, mając na uwadze zasadę legalizmu, nie mogłoby dojść do stanowienia statutów przeciw funkcjonującym w nim regulacjom.

4. POZYCJA STATUTÓW W HIERARCHII AKTÓW PRAWNYCH

W Tytule V w pierwszej księdze Kodeksu Prawa Kanonicznego (kan. 94-95) prawodawca, mówiąc o statutach, odróżnił je od takich aktów o charakterze generalnym, jak ustawy kościelne (kan. 7-22), zwyczaj prawny (kan. 23-29),

²³ J. GARCÍA MARTÍN, *Le norme generali*, s. 330.

²⁴ L. CHIAPPETTA, *Il Codice di Diritto Canonico*, s. 140.

²⁵ F. URRUTIA, *Statuti (Statuta)*, [w:] *Nuovo Dizionario di Diritto Canonico*, red. C. Corral Salvador, V. De Paolis, G. Ghirlanda, Cinisello Balsamo: San Paolo 1993, s. 1022.

²⁶ H. SOCHA, *Allgemeine Normen*, [w:] *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, red. K. Lüdicke, t. 1, Essen: Ludgerus Verlag 1985, ad 94, n. 12.

²⁷ P. G. MARCUZZI, *Statuti e regolamenti*, s. 542.

²⁸ Na temat tej zasady zob. B. SERRA, *Ad normam iuris. Paradigmi della legalità nel diritto canonico*, Torino: Giappichelli Editore 2018.

²⁹ A. BUNGE, *Las claves del Código*, 180.

dekrety ogólne czy też instrukcje (kan. 29-34)³⁰. Zaletą takiej systematyzacji jest to, że wyraźnie odgraniczono wymienione kategorie aktów. Zdaniem Lothara Wächtera jest ona jednak niewłaściwa, gdyż jednym z jej mankamentów jest to, że kategoria statutów znalazła się po kategorii poszczególnych aktów administracyjnych (kan. 48-93); uważa on, w moim przekonaniu zupełnie zasadnie, że winna się ona znaleźć przed nią³¹. Za takim rozwiązaniem przemawia istotny argument, mianowicie zwornikiem wszystkich wymienionych kategorii aktów jest ich generalny charakter w sensie abstrakcyjności.

WNIOSKI

Z przeprowadzonych analiz wynika, że występująca w kan. 94 § 1 definicja statutów w sensie właściwym nie jest adekwatna do wszystkich form tego typu aktów funkcjonujących w kanonicznym porządków prawnym. Na jej podstawie nie da się zatem wywieść integralnej koncepcji kanonicznych statutów, gdyż problem statutów jest bardziej złożony i wielowymiarowy, aniżeli ujęcie istniejące w tym kanonie. W niniejszym opracowaniu wykazano, że obok statutów w sensie właściwym nie wyklucza się także stanowienia statutów w sensie niewłaściwym ze względu na szerokie spektrum stowarzyszeń funkcjonujących w Kościele.

Zwrócono też uwagę, że operowanie kategorią autonomii tych aktów jest zwykłym uproszczeniem. Komentarzy bowiem wskazują również na ewentualność stanowienia statutów nieautonomicznych. Niejednorodna także w aspekcie trójpodziału władzy pozostaje kwestia natury statutów, obok bowiem aktów o charakterze ustawodawczym występują też akty wydane mocą władzy wykonawczej. Należy zauważyć, że koncepcja kanonicznych statutów jest bardziej złożona aniżeli definicja wyartykułowana w kan. 94 § 1 oraz ujęcie występujące w § 3 tegoż kanonu. Krótko mówiąc, nie da się tej koncepcji ująć w formie definicji legalnej, gdyż jej treść byłaby zbyt skomplikowana. Trzeba też zwrócić uwagę, że podobne problemy pojawiają się w związku z definicją legalną reskryptów (kan. 59 § 1)³².

Poruszając ten problem, należy przypomnieć, że już w prawie rzymskim unikano definiowania, uważając je za niebezpieczne. W przypadku statutów prawodawca zdecydował się na taki krok, określając statuty w sensie właściwym.

³⁰ H. SOCHA, *Allgemeine Normen*, ad 94, n. 5.

³¹ L. WÄCHTER, *Gesetz im kanonischen Recht*, s. 186-187.

³² G. DZIERŻON, *Controversie relative alla definizione legale del rescritto (can. 59 § 1 CIC)*, [w:] *La funzione amministrativa nell'ordinamento canonico*, red. J. Wroceński, M. Stokłosa, Warszawa: Wydawnictwo UKSW 2012, s. 807-814.

W związku z tym rodzi się pytanie: dlaczego? W opublikowanych dotąd w „Communicaciones” relacjach z prac kodyfikacyjnych nie można znaleźć odpowiedzi na pytanie o *ratio legis* § 1 kan. 94. Stąd też można jedynie snuć przypuszczenia. Wydaje się, że ustawodawca uczynił to po to, aby nie było wątpliwości, czym statuty są. Należy zwrócić uwagę, że z podobną sytuacją spotykamy się w kan. 51, dotyczącym pisemności dekretów poszczególnych. Akty te pod względem systematycznym są zaliczane do kategorii poszczególnych aktów administracyjnych. W „Normach wspólnych” dotyczących tej kategorii aktów, to jest w kan. 37, ustawodawca odniósł się już do pisemności tych aktów. Logicznie więc nie był zobligowany do wprowadzenia kan. 51 poświęconego tej kwestii. Uczynił to jednak, by nie było wątpliwości co do tego, że poszczególne dekryty powinny być wydawane na piśmie. Innymi słowy, podjął taką decyzję legislacyjną w tym celu, aby nie pojawiły się trudności interpretacyjne u tych, którzy nie są rzetelnymi znawcami prawa kanonicznego, a w praktyce je aplikują.

W analizie interesującego nas problemu nie można jeszcze abstrahować od jednego wątku, a mianowicie specyficznego charakter pierwszej księgi Kodeksu. Otóż tym, co ją charakteryzuje, jest generalny charakter norm, które winny znaleźć aplikację w wykładni innych regulacji kodeksowych oraz pozakodeksowych. Z przeprowadzonych analiz wynika, że w dwóch paragrafach jednego kanonu nie da się ująć złożoności kanonicznej koncepcji statutów, aczkolwiek są one użyteczne w stosowaniu prawa.

PIŚMIENNICTWO

- BETTETINI Andrea: *Comento al can. 94*, [w:] *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, red. Angel Marzoa, Jorge Miras, Rafael Rodríguez-Ocaña, t. 1, Pamplona: EUNSA 1996, s. 708-710.
- BETTETINI Andrea: *Estatutos*, [w:] *Diccionario general de Derecho canónico*, red. Javier Otaduy, Antonio Viana, Joaquin Sedano, t. 3, Pamplona: Aranzadi 2012, s. 757-759.
- BUNGE Alejandro, *Las claves del Código. El libro I del Código de Derecho Canonico*, Buenos Aires: San Benito 2006.
- CHIAPPETTA Luigi: *Il Codice di Diritto Canonico. Commento giuridico-pastorale*, t. 1, Roma: Edizioni Dehoniane 1996.
- DZIERŻON Ginter: *Powierzenie urzędu kościelnego poprzez wybór. Komentarz do regulacji zawartych w Księdze I Kodeksu Prawa Kanonicznego*, Kraków: Homo Dei 2012.
- DZIERŻON Ginter: *Controversie relative alla definizione legale del rescritto (can. 59 § 1 CIC)*, [w:] *La funzione amministrativa nell'ordinamento canonico*, red. Józef Wroceński, Marek Stokłosa, Warszawa: Wydawnictwo UKSW 2012, s. 807-814.
- GARCÍA Martín J.: *Le norme generali del Codex Iuris Canonici*, Roma: EDIURCLA 1999.

- HIRNSPENGER Johann: *Estatutos*, [w:] *Diccionario enciclopédico de Derecho Canóinco*, red. Stephan Haering, Heribert Schmitz, tłum. Roberto Heraldo Bernet, Barcelona: Herder Editorial 2008, s. 368.
- HIRNSPENGER Johann: *Statuten und Ordnungen*, „Österreichisches Archiv für Kirchenrecht” 1991, nr 2, s. 313-329.
- HORTA ESPINOZA Jorge E.: *Una legge a misura dell'uomo. Introduzione ai libri I e II del Codice di Diritto Canonico*, Roma: Edizioni Antonianum 2007.
- MARCUZZI Piero G.: *Statuti e regolamenti*, „Apollinaris” 1987, nr 2, s. 527-543.
- OTADUY Javier.: *Las características jurídicas de los estatutos según el can. 94*, [w:] *Fuentes, interpretación, personas*, red. Javier Otaduy, Pamplona: Navarra Gráfica Ediciones 2002, s. 175-181.
- SOBAŃSKI Remigiusz: *Komentarz do kan. 94*, [w:] *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, red. Józef Krukowski, t. 1, Poznań: Pallottinum 2003, s. 160-162.
- SERRA Beatrice: *Ad normam iuris. Paradigmi della legalità nel diritto canonico*, Torino: Giapichelli Editore 2018.
- SOCHA Heribert., *Allgemeine Normen*, [w:] *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, red. Klaus Lüdicke, t. 1, Essen: Ludgerus Verlag 1985, ad 94.
- URRUTIA Franciscus: *De normis generalibus. Adnotationes in Codicem: Liber I*, Romae: Pontificia Univeristas Gregoriana 1983.
- URRUTIA Franciscus: *Statuti (Statuta)*, [w:] *Nuovo Dizionario di Diritto Canonico*, red. Carlos Corral Salvador, Velasio de Paolis, Gianfranco Ghirlanda, Cinisello Balsamo: San Paolo 1993, s. 1021-1022.
- WÄCHTER Lothar: *Gesetz im kanonischen Recht. Eine rechtssprachliche und systematisch-normative Untersuchung zu grundproblemen der Erfassung des Geseetzes im katholischen Kirchenrecht*, St. Ottilien: EOS Verlag 1989.

CZY W KAN. 94 §§ 1-3 KPK UJĘTO KANONICZNĄ INTEGRALNĄ KONCEPCJĘ STATUTÓW?

Streszczenie

W niniejszym opracowaniu autor na kanwie kan. 94 §§ 1-3 podjął namysł nas kanoniczną koncepcją statutów. Dowiódł, że definicja statutów w sensie ścisłym ujęta w kan. 94 § 1 jest nieadekwatna do wszystkich form tego typu aktów funkcjonujących w kanonicznym porządku prawnym. Badając takie zagadnienia, jak problem autonomii statutów, ich natura, a także trudności systematyzacyjne, wskazał, że poruszane problemy mają charakter złożony i wielowymiarowy. Dlatego też, jego zdaniem, nie da się wyrazić kanonicznej koncepcji statutów w formie definicji legalnej. Argumentując wykazał, że obok statutów w sensie właściwym nie wyklucza się także stanowienia statutów w sensie niewłaściwym ze względu na szerokie spektrum stowarzyszeń funkcjonujących w Kościele.

W swych rozważaniach wziął też pod uwagę specyficzny charakter Księgi „Normy ogólne”, wyrażający się w tym, że normy w nim zawarte charakteryzuje generalność. Zgodnie z celem teje Księgi winny znaleźć aplikację w wykładni innych regulacjach kodeksowych oraz poza-kodeksowych. W jego opinii w dwóch paragrafach jednego kanonu nie da się ująć złożoności kanonicznej koncepcji statutów, aczkolwiek są one użyteczne w stosowaniu prawa.

Słowa kluczowe: prawo kanoniczne; statuty; definicja legalna; koncepcja.